

І.В. Нагорна (*ХТЕІ КНТЕУ, Харків*)

АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Розвиток економіки України останніми роками демонструє нестійку динаміку, що підтверджує різну адаптованість її галузей до викликів сучасності. Особливо це актуально для торговельної галузі, яка сьогодні отримує нові труднощі у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, виходом на вітчизняний ринок світових торговельних мереж (Metro Group, BILLA, SPAR та ін.) та євроінтеграційним рухом держави. Усі ці виклики призвели до суттєвого зменшення кількості торговельних підприємств, у 2017 році порівняно з 2016 роком майже на 10000 одиниць (20%), а порівняно з 2005 роком майже на 36000 (майже на 50%). Такі тенденції вимагають постійного аналізу показників фінансової стійкості для вчасної діагностики кризових станів фінансового стану торговельного підприємства з метою попередження та нівелювання ймовірності банкрутства.

На сьогодні існує чимало вітчизняних та зарубіжних методичних підходів до проведення діагностики кризового стану підприємства та виявлення загроз банкрутства, які характеризуються значною різноманітністю інструментів їх проведення, набором показників, галузевою специфікою тощо.

Моделями діагностики банкрутства, які використовуються найбільш часто є: двофакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана адаптована, дискримінантна модель Ліса, дискримінантна модель Таффлера, дискримінантна модель Чессера, дискримінантна модель Фулмера, дискримінантна модель Спрінгейта, п'ятифакторна модель Бівера, показник діагностики платоспроможності Конана-Гольдера, дискримінантна модель Терещенко, модель Сайфулліна-Кадикова, Модель Терещенка, Модель Савицької та інші. Для вибору найбільш прийнятної моделі прогнозування ймовірності банкрутства торговельних підприємств у табл. 1 наведено характеристику моделей, параметри фінансової стійкості, які беруть участь у розрахунках, переваги та недоліки кожної з них.

**Таблиця 1 – Порівняльна характеристика
моделей фінансової стійкості**

Назва моделі	Переваги	Недоліки
Модель Альт-мана 5-ти факторна	Можливо розділити господарюючі суб'єкти на потенційних банкрутів і не банкрутів; точність розрахунків залежить від прогнозованого періоду часу: 1 рік - 95%, 2 роки - 83%.	Область застосування обмежена (тільки великі компанії з акціями, які котируються на біржі); не враховує вплив рентабельності; за своїм змістом це показник рентабельності капіталу (активів).
Модель Спрінггейта	Точність – 90%; не враховується ринкова капіталізація, тобто коло підприємств не обмежується акціонерними товариствами	Показники точності прогнозування зменшуються з часом; створена для підприємств США та Канади; створена для оцінювання кредитоспроможності підприємств
Модель Ліса	Простота обчислень і інтерпретації результатів	Модель показує дещо завищені оцінки, так як значний вплив на підсумковий показник надає прибуток від продажів, без урахування фінансової діяльності і податкового режиму
Модель Таффлера	Простота обчислень, можливість застосування при проведенні зовнішнього діагностичного аналізу	Більшість обстежених боржників були визнані фінансово стійкими. Результати недостатньо правильні
Модель Терещенка	Модель є зручною в застосуванні; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників; враховує галузеві особливості підприємства	Відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану (існує лише – задовільний та незадовільний фінансовий стан); отримання значень в границях від -0,9 до 0,9 зобов'язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану

Проведений аналіз характеристик найбільш поширених методичних підходів до прогнозування ймовірності банкрутства дозволяє зробити висновок, що перевагами таких моделей є можливість

забезпечення точності результатів інтегральної оцінки фінансового стану підприємств за низької трудомісткості її проведення та отримання порівняльної характеристики для різних суб'єктів господарювання, крім того, для оцінки зони ризику в якій перебувають підприємства, інформація для проведення розрахунків відображається в основних формах фінансової звітності, тому є доступною.

До основних недоліків варто віднести не врахування в окремих зарубіжних методиках вітчизняних умов ведення господарської діяльності, що призводить до певної неадекватності величин вагових коефіцієнтів; не врахування галузевої специфіки та її впливу на показники фінансової стійкості; не врахування показників ефективності використання ресурсів, ділової та ринкової активності; використання лише тих показників, які характеризують фінансову стабільність, тоді як дані щодо виробничої, соціальної та інших сфер діяльності підприємства не враховуються тощо.

Оскільки кожен із досліджених підходів до оцінки банкрутства має притаманні лише конкретному методу переваги та недоліки, під час здійснення аналізу необхідно обрати той, який надасть змогу з мінімальними витратами ресурсів та часу й, одночасно, з максимальною точністю, отримати найбільш виважену оцінку рівня фінансової стійкості.